

Bilaga 2 – Kemikalier i vår omgivning

Här ges några exempel på farliga kemiska ämnen/ämnesgrupper som finns i vår vardag, var de kan finnas och hur de kan påverka människan och miljön. Mer information finns att hitta hos Kemikalieinspektionen.

Ftalater

Ftalater används främst som mjukgörare i olika plaster, bland annat i PVC-plast. Ftalater är inte bundet i materialet, och kan läcka ur plasten och spridas till omgivningen under lång tid.

Det är bevisat att en del ftalater verkar hormon- och reproduktionsstörande, eftersom de liknar vissa av kroppens egna hormoner. Forskning har visat att det också finns en risk att barn utvecklar astma, luftvägsproblem och eksem vid exponering för vissa ftalater.

Bromerade flamskyddsmedel

Elektronik, textilier och stoppade möbler är några exempel på produkter som behandlas med flamskyddsmedel. Det finns ett stort antal olika flamskyddsmedel och många innehåller brom. Bromerade flamskyddsmedlen bryts ner mycket långsamt i naturen och finns därför kvar länge. De är fettlösliga och kan därför ansamlas i våra kroppar. Studier har visat att vissa flamskyddsmedel kan vara hormonstörande, reproduktionsstörande, cancerframkallande och möjligen ge inlärningssvårigheter.

Perfluorerade ämnen

Perfluorerade ämnen används för att ge produkter, som till exempel stoppade möbler, vatten, smuts- och fettavvisande egenskaper. De förekommer också ofta i rengöringsmedel, som fönsterputs och golvpolish för att göra det mer lättstädat. Perfluorerade ämnen bryts ner mycket långsamt i naturen och har även förmågan att ansamlas i kroppen. Det är främst två ämnen som använts, PFOS och PFOA, som i studier konstaterats vara cancerframkallande och ha reproduktionsstörande effekt. PFOS har även hittats i dricksvatten där den största källan är från brandsläckningsmedel. Med anledning av risken för deras långsiktiga hälsoeffekter, är det viktigt att minska användningen av produkter som innehåller dem.

Bisfenol A

Bisfenol A (BPA) används i tillverkningen av polykarbonatplast som är vanlig i plastleksaker. BPA används även i andra plaster som polyuretanplast och PVC för att skydda materialen från att brytas ner. Den största källan till BPA exponering är via maten då livsmedel ofta förpackas

och förvaras i plastförpackningar som innehåller ämnet. Även om inte BPA lagras i kroppen leder ständig exponering för ämnet till att kroppen påverkas då ämnet har hormonstörande och reproduktionsstörande effekter. Studier har även indikerat effekter på hjärnans utveckling, beteendeförändringar, ökad risk för fetma och cancer. Ämnet tros även kunna påverka de hormoner som styr hjärnans utveckling under den senare delen av fosterutvecklingen och under de första levnadsåren.

Organofosfater

Organofosfater är en stor grupp ämnen som används som flamskyddsmedel, som mjukgörare i plaster och i växtskyddsmedel. De kan också förekomma i golvpolsk. På förskolor är äldre vilmadrasser av skumgummi med plastöverdrag en sannolik exponeringskälla för organofosfater.

Det finns flera olika varianter av organofosfater och kunskapen om deras effekter på människor och miljö varierar. En typ av organofosfat är inom EU klassad som cancerframkallande. Andra misstänks kunna ge skador på hjärnan och nervsystemet.

Bly

Bly är ett grundämne med många olika användningsområden, till exempel som tillsats i PVC-plast, i elektronik och i vattenkranar. Det är viktigt att barn skyddas från att få i sig bly eftersom det är reproduktionsstörande och cancerframkallande. Det påverkar även nervsystemet, hjärnans utveckling och intellektet negativt. Bly kan även orsaka koncentrationsstörningar och inlärningssvårigheter. Barn exponeras för bly genom livsmedel, vatten och olika konsumentprodukter. Bly lagras i kroppen och studier har visat att bly är farligt redan i doser som ligger under de gränsvärden som idag finns satta för ämnet.

Kadmium

Kadmium är ett grundämne och en metall som bland annat kan finnas i äldre plastföremål och elektronik. Den största exponeringen av kadmium sker via maten. Liksom bly lagras kadmium i skelettet men även i njurarna och kan på lång sikt ge benskörhet, njurskador och orsaka cancer.

Kemikalier i textilier

Under framställningsprocessen av textilier används många olika kemikalier, färgämnen och tillsatsämnen för att ge tyg och andra textila material önskade egenskaper. Några kemikalier är mer skadliga än andra. Nonylfenol misstänks till exempel vara hormonstörande och azofärgämnen är cancerframkallande och kan påverka arvsmassan. Formaldehyd, färgämnen, antimögelmedel och konserveringsmedel är kemikalier som kan ge upphov till allergiska reaktioner.

Kemikalierna ”försvinner” ur materialet vid tvätt, därför är det bra att tvätta nya textilier en eller ett par gånger innan de används. Reningsverk är inte anpassade för att ta hand om alla dessa ämnen vilket innebär att det finns risk att de slutligen hamnar i dricksvattnet. Därför bör man i första hand undvika att köpa in textilier med farliga kemikalier.

REMISS